

BRANSCHRAPPOR 2022 - Lantbruk

Sammanfattning

Det gröna näringslivet med bas i lantbruk och trädgård har stora möjligheter men också stora utmaningar. Under 2022 har lantbruksföretagens lönsamhet som helhet förbättrats då de ökade kostnaderna för insatsvaror har kompenseras av högre avräkningspriser på produkterna. Företagens likviditet har dock varit ansträngd, vilket medfört att lantbrukarna tvingats skjuta fram vissa kostnader till kommande år.

Även om lönsamheten för Sveriges lantbrukare har förbättrats och de upplever ett ökat förtroende från konsumenterna är lönsamheten företagens viktigaste fråga. De allt högre priserna på insatsvaror och drivmedel, skenande elpriser samt räntor som når nya höjder förväntas pressa branschen det kommande året.

Stommen i det gröna näringslivet utgörs av lantbruksföretagen och det blir alltmer tydligt att fler arbetsgivare och arbetstagare med rätt kompetenser behövs inom jordbruket och inom övriga livsmedelssektorn. Trots att allt fler väljer inriktning lantbruk inom naturbruksprogrammet är det tydligt enligt medlemsenkäten att det är svårt att få in nya personer i branschen. Sju av tio medlemsföretag inom lantbruket ser det som ganska svårt eller mycket svårt att rekrytera.

Innehåll

Sammanfattning	1
Inledning	3
Omvärld	4
Branschen	4
Mjolkproduktion	5
Nötköttsproduktion	5
Grisköttsproduktion.....	5
Växtodling	6
Företagen och sysselsättningen inom lantbruket.....	6
Sysselsatta inom jordbruket	7
Företagens viktigaste frågor framåt	8
Lönsamheten	8
Kompetensförsörjningen	8
Etablering på arbetsmarknaden	11
Utländsk arbetskraft	12
Kollektivavtal mellan Gröna arbetsgivare och Kommunal.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Lönestatistik.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Källförteckning.....	14
Litteratur.....	14
Statistik	14

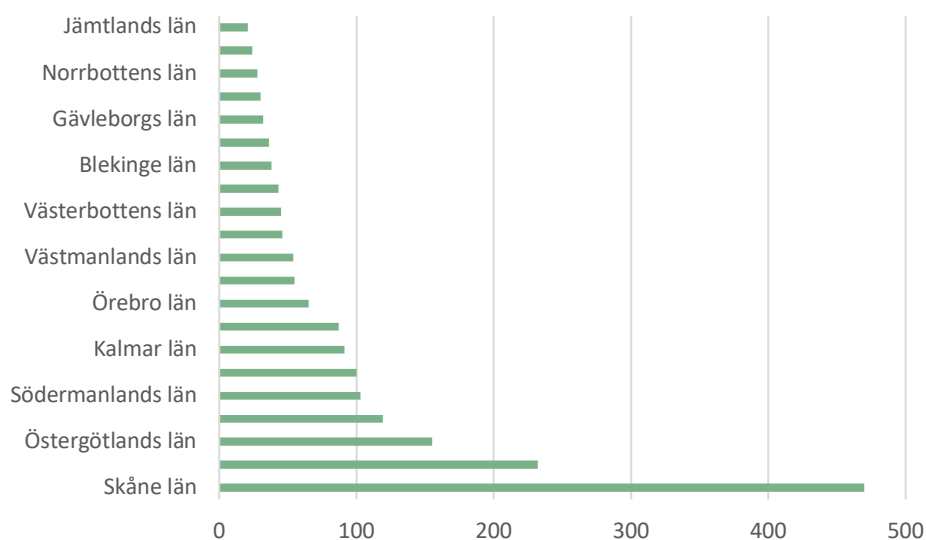
Inledning

Branschrapporten för 2022 redogör bland annat för uppdaterad statistik samt nyckeltal för medlemsföretagen och för branschen som helhet. I rapporten presenteras också resultat från en nyligen genomförd medlemsenkät.

Gröna arbetsgivare arbetar målmedvetet för att medlemsföretagen ska få bästa möjliga förutsättningar att driva företag. Vi verkar också för branschens långsiktiga utveckling och företräder medlemmarna i kontakten med myndigheter och beslutsfattare.

Stommen i det gröna näringslivet utgörs av till stor del av lantbruksföretagen. Gröna arbetsgivare företräder cirka 4 000 medlemsföretag varav knappt 1 900 är lantbruksföretag. Sektionen omfattar lantbruk, maskinstationer, fjäderfäskötsel, fiskodlingar, bär- och grönsaksodlingar, hushållningssällskap, husdjursföreningar, djurparker, sällskapsdjursverksamheter samt trädgårdsodling i lantbrukssektionen. Det finns ett antal stora företag, men majoriteten av medlemsföretagen har färre än tio anställda.

Medlemsföretagen i lantbrukssektionen inom Gröna arbetsgivare

Källa: Tellus, Svenskt Näringsliv (2022)

Omvärld

2022 inleddes med en förväntan om återgång till ett normalläge efter coronapandemin. Efter flera generösa ekonomiska stimulanser hade Sverige, som många andra västländer, en god ekonomi men med en något förhöjd inflation. I början av 2021 var den allmänna uppfattningen att inflationen snart skulle sjunka tillbaka då världen kom in i normal ekonomi efter nedstängningar och stimulanser i samband med coronapandemin. Med facit i hand anser nu de flesta bedömare att stimulanserna under pandemin var för stora, vilket ledde till en högre inflation under 2022.

Efterfrågan på jordbruksprodukter har ökat i och med att fattiga länder blir rikare samtidigt som urbaniseringen fortgår. Världen utanför Europa befinner sig i en långsiktigt god konjunktur kopplat till globaliseringen. I mindre rika länder i Asien och även Afrika och Sydamerika finns en fortsatt efterfrågan på spannmål, oljeväxter och mjölkpulver.

Förhoppningarna om en snabb återgång efter pandemin grusades när energipriserna började stiga under sommaren 2021 och priserna fortsatte sedan att öka i samband med utbrottet av Rysslands anfallskrig mot Ukraina vårvintern 2022. Bland annat ökade priset på el och konstgödning inom EU till följd av att Ryssland inte levererade utlovad mängd gas. Samtidigt som utbudet minskade ökade även efterfrågan på diesel och gas. Den samlade effekten blev att priserna på flera av lantbrukets insatsvaror steg.¹

På grund av oron för lantbrukets framtida lönsamhet och därmed den nationella förmågan till självförsörjning fattades det under året politiska beslut om både krisstöd och tillfälligt sänkta energiskatter. Det internationella oljepriset steg under 2022 till höga nivåer men föll tillbaka under andra halvan av året på grund av en förväntad försämring av den ekonomiska konjunkturen. Den svaga svenska kronan medförde dock att det svenska oljepriset inte sänktes nämnvärt.

Branschen

Världsmarknadspriset på spannmål steg under 2022, till följd av kriget i Ukraina. Rysslands exportstopp på naturgas ledde till stor obalans på mineralgödselmarknaden. Många gödsel fabriker höll nere produktionen av mineralgödsel, vilket medförde en stor prisuppgång. De genomsnittliga priserna för produktionsmedel ökade med över 38 procent mellan maj 2021 och maj 2022. Spannmål var den produktgrupp där priserna ökade mest: 123procent. Jordbruksreglerade livsmedel steg med 16procent.²

Eftersom det tar en viss tid för lantbrukaren att producera, leverera och sedan få betalt för sina varor har även behovet av rörelsekapital ökat kraftigt. Konsekvensen av detta är att likviditeten påverkas negativt även om resultatet kan ligga kvar på samma nivå som tidigare. Under 2022 har denna effekt varit påtaglig inom samtliga driftsriktningar.

Av priset på de varor som köps av en konsument går enligt Lantbrukarnas riksförbund endast 9 procent till lantbrukarna medan momsandelen är 11 procent. 34 procent stannar hos handlaren och grossisten medan 17 procent går till bönder och industri i andra länder. Den svenska livsmedelsindustrin får 26 procent av pengarna. Där ingår all förädling, oavsett om råvaran är svensk eller importerad. 3 procent av pengarna går till fiskare och fiskindustri.³

¹ Ludvig co, 2022a

² Jordbruksverket, 2023

³ LRF, 2022

Samtliga produktionsgrenar upplever ett ökat förtroende från konsumenterna jämfört med 2021. 66 procent av lantbrukarna upplever att konsumenterna har förtroende för dem, det är 8 procentenheter högre än året innan. Störst ökning har skett bland grisköttsföretagen. Lägst förtroende hos konsumenterna har växtodlarna.⁴

Mjölkproduktion

Generellt har lönsamheten för företagarna inom mjölkproduktion är både att mjölkpriset ökat snabbare än kostnaderna även om vädret medförde lokala skillnader på grund av exempelvis torka. Krisstödet som betalades ut under 2022 har varit direkt avgörande för vissa mjölkföretags likviditet under hösten.

Det som påverkar lönsamheten mest inom mjölkproduktion är foderkostnaden. I kombination med torka och att priserna för både proteinfoder och färdigfoder ökat innebär det stora lokala skillnader gällande mjölkföretagens lönsamhet.

Under 2023 prognostiseras dock resultatet att falla. Efterfrågan förväntas fortsatt vara stabil, energikostnaderna väntas sjunka något, medan foderkostnader och ränteutgifter fortsatt kommer att vara höga. Sammantaget innebär det att resultatet bedöms sjunka till 2021 års nivå. Utöver detta finns det risk för en kraftig internationell lågkonjunktur, vilket skulle minska efterfrågan på mjölkpulver och därmed påverka mjölkföretagen negativt. Till viss del kan effekten lindras av den försvagade kronan.⁵

Nötköttsproduktion

Under första halvåret 2022 ökade den svenska konsumtionen av nötkött med cirka 3,5 procent jämfört med året innan. Den svenska produktionen minskade medan importen ökade. Importökningen kan kopplas till fler restaurangbesök efter att coronapandemin mattades av. Den svenska marknadsandelen minskar därmed och konsumtionsökningen täcktes av importerat nötkött, något som kan befaras fortsätta i takt med hushållens mer ansträngda ekonomi.

Enligt prognosen väntas nötköttsföretagens intäkter att ha ökat med 17 procent 2022 jämfört med året innan. Främst som en följd av högre avräkningspriser men också på grund av det införda krisstödet samt en högre eurokurs som gynnat flera av EU-stöden. Kostnaderna bedöms samtidigt ha ökat, främst drivet av dyrare inköp av livdjur, ökade foderkostnader och ökade räntekostnader. Fortsatt stigande räntor förväntas påverka resultatet för 2023 och en sämre konjunktur gör antagligen restaurangbesöken färre, varpå importen troligtvis minskar. Avräkningspriserna kan öka något men med avsaknad av krisstöd förväntas 2023 ge en lägre arbets- och kapitalinkomst än både 2021 och 2022.⁶

Grisköttsproduktion

Omsättningen för grisköttsföretag bedöms ha ökat med 22 procent under 2022 (17 procent om krisstödet exkluderas). Kostnaderna förväntas enligt prognosen ha ökat ungefär lika mycket. Resultattappet under första halvåret hämtades upp av ökade avräkningspriser under andra halvåret och med det införda krisstödet blev effekten att lönsamheten ökade under 2022.

Svenska konsumenter föredrar svenskproducerad gris. Under 2021 ökade den svenska produktionen och självförsörjningsgraden, medan importen minskade. Under de senaste åren har de svenska

⁴ Ludvig co, 2022a

⁵ ibid

⁶ ibid

avräkningspriserna legat högre än de danska och europeiska. Köpmönstret har dock ändrats något under 2022 då efterfrågan på charkprodukter har ökat.⁷

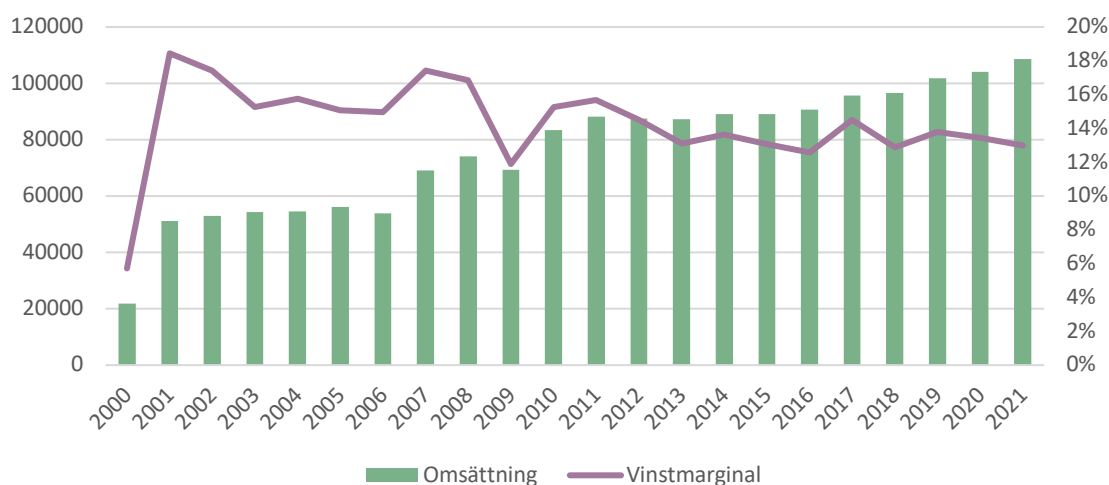
Växtodling

Prognosen för växtodlingsföretagen är att omsättningen 2022 ökade med cirka 32 procent. Under första halvåret 2022 skedde stora prisökningar på spannmål och oljevaxter, vilket i kombination med höga skördenivåer gav ett bra utfall för svenska växtodlingsföretag. Både lönsamheten och vinstmarginalen har ökat under 2022.

I Sverige börjar vissa ekoodlare att dra tillbaka areal då konsumentintresset för ekologisk spannmål inte är lika stort längre. Av samma anledning har även efterfrågan på ekologisk djurproduktion minskat, vilket i sin tur minskar efterfrågan på ekologisk spannmål ytterligare.⁸

Företagen och sysselsättningen inom lantbruket

Omsättning samt vinstmarginal lantbruksföretagen 2000–2021⁹

Källa SCB, 2023

SCB:s tillgängliga statistik för vinstmarginal och omsättning sträcker sig till och med 2021. Omsättningen inom lantbruket har ökat markant under perioden medan vinstmarginalen sjunkit. Branschen domineras av små företag med stora investeringar och således stora kostnader.

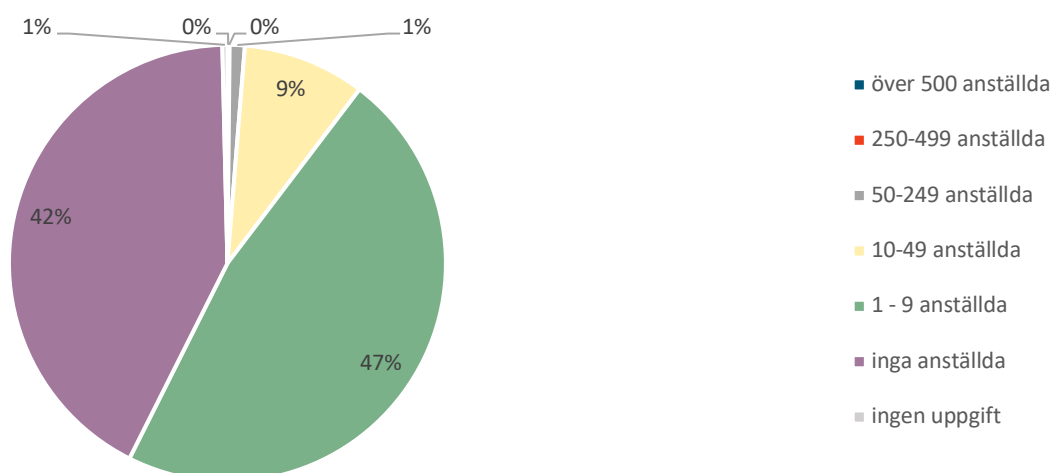
Antalet lantbruksföretag uppgick enligt Jordbruksverket till 58 218 under 2022. Totalt sett har antalet företag minskat med 18 procent sedan 2010. Företag med mindre än två hektar åkermark och företag med mer än 100 hektar åkermark har dock ökat i antal mellan åren 2010 och 2022. Antalet kvinnor som är jordbruksföretagare i enskild firma har ökat sedan 2020.

⁷ Ludvig co, 2022a

⁸ Ibid

⁹ Årets resultat/nettoomsättning. Att vinstmarginalen fluktuerar är normalt, då det i *Årets resultat* även ingår poster som t ex *Skatt på årets resultat*, *Bokslutsdispositioner* och *Finansiella plus/minus-poster*. Dessa kan variera stort mellan åren för enskilda företag, vilket kan bero på ett flertal olika faktorer, som t ex resultat från andelar i koncernföretag, räntetäkter/kostnader på finansiella anläggningstillgångar, bokslutsdispositioner (bl.a. koncernbidrag, förändring av överavskrivningar). Ingen av dessa är direkt påverkade av företagets egentliga verksamhet under året. Siffrorna från år 2000 skiljer sig så mycket från övriga år att det finns fog att ifrågasätta dessa.

Storleksfördelning, medlemsföretag i lantbrukssektionen inom Gröna arbetsgivare

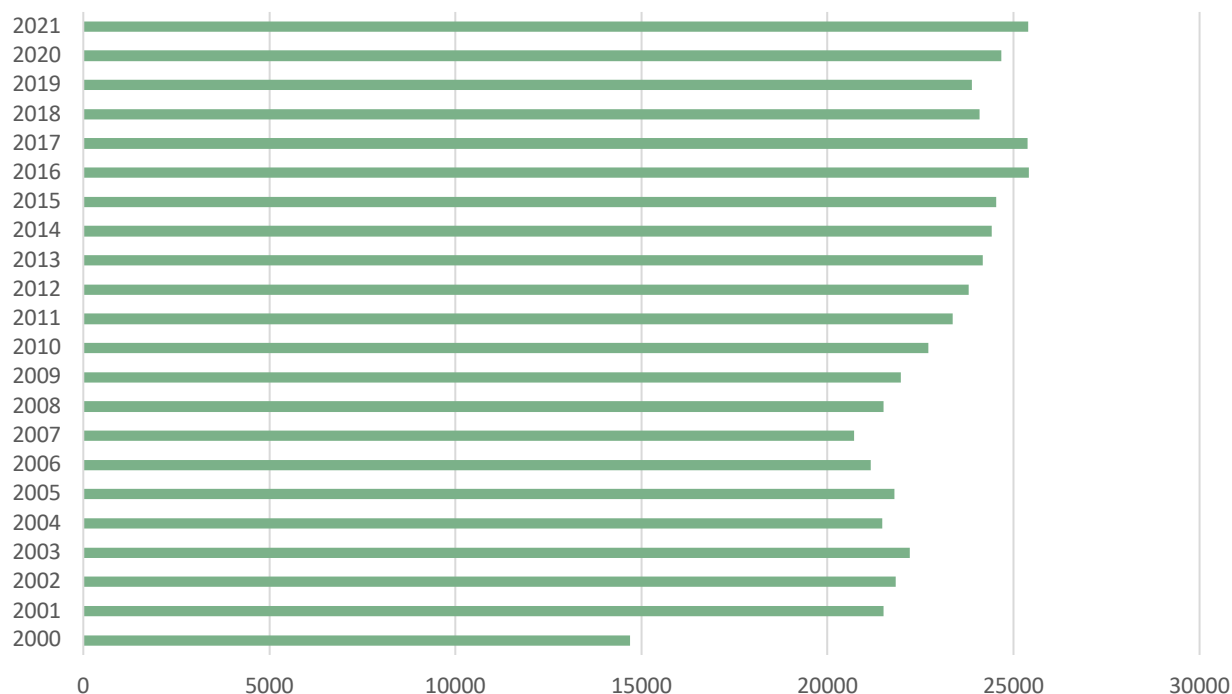
Källa: Tellus, Svenskt Näringsliv (2022)

De små företagen dominerar bland lantbruksföretagen inom Gröna arbetsgivare. De flesta företag har 1–9 eller 0 anställda. 60 procent av de anställda är män och 40 procent är kvinnor.¹⁰

Antalet anställda i branschen (nedan) har enligt statistik ifrån SCB varit relativt stabilt de senaste åren.

Sysselsatta inom jordbruket

Antal anställda i jordbruksföretag och serviceföretag till jordbruk 2000–2021

Källa SCB, 2023

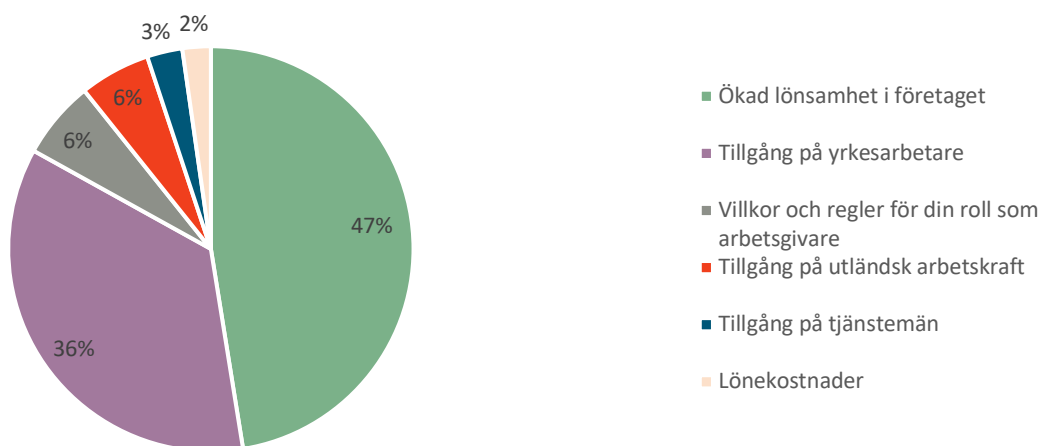
¹⁰ Gröna arbetsgivares medlemsenkät, 2022 (över 500 anställda: 0 %; 250-499 anställda: 1%; 50-249 anställda: 1%; ingen uppgift: 1%).

Företagens viktigaste frågor framåt¹¹

Lönsamheten

94 procent av lantbrukarna trivs med sitt yrke. Motsvarande siffra under föregående år var 98 procent. Två av tre skulle rekommendera en ung människa att bli lantbrukare alternativt arbeta inom näringen. 47 procent av lantbruksföretagen inom Gröna arbetsgivare ser ökad som sin viktigaste fråga. Effektivisering av nuvarande verksamhet, ökat samarbete med andra företag och mer arbete utanför företaget är därför åtgärder många lantbrukare planerar inom de kommande åren för att förbättra lönsamheten.¹²

Företagens viktigaste fråga de kommande två åren

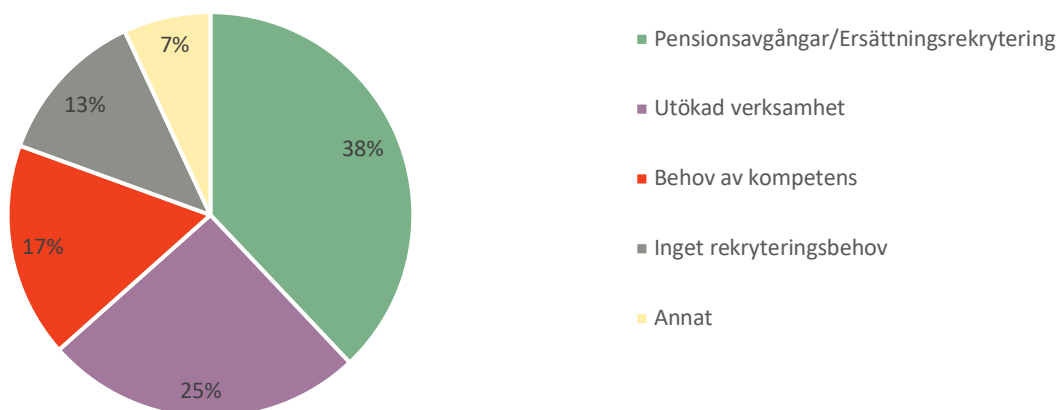
Kompetensförsörjningen

Efter lönsamheten är kompetensförsörjningen den viktigaste frågan. 36 procent av medlemsföretagen ser tillgången på yrkesarbetare som den viktigaste frågan de kommande två åren. Orsaken till rekryteringsbehovet är dels pensionsavgångar/ersättningsrekryteringar, dels behov av mer personal. Den tekniska utvecklingen inom yrkesområdet fortsätter, vilket innebär att även kompetenskraven successivt kommer att förändras.

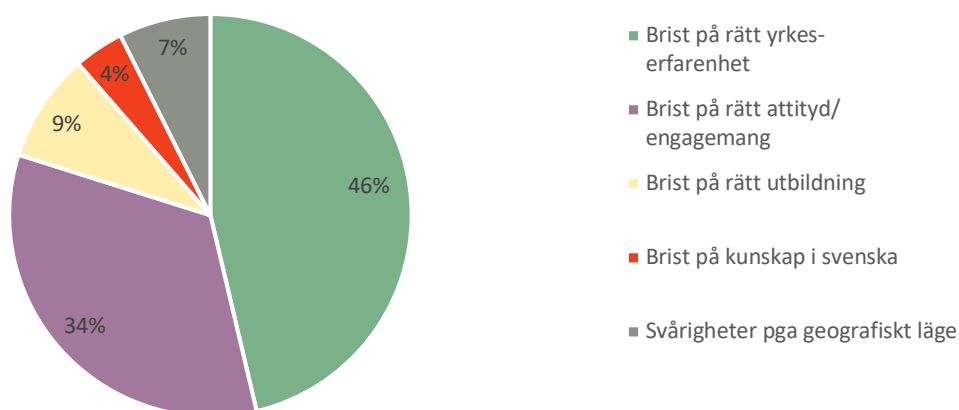
¹¹ Kapitlet att uppgifterna baseras på medlemsenkäten där inte annat anges. Fotnoter vid annan källa

¹² Ludvig co, 2022a

Orsak till eventuellt rekryteringsbehov

Orsaker till rekryteringssvårigheter

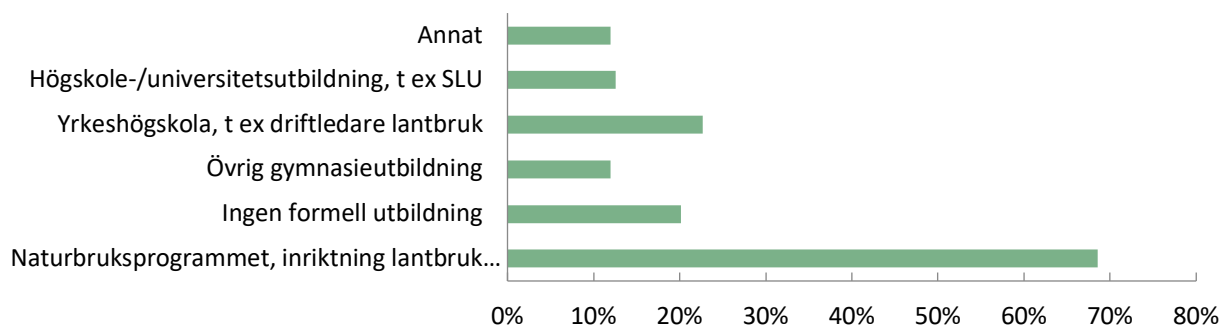
Sju av tio lantbruksföretag som svarat på medlemsenkäten menar att det är svårt eller mycket svårt att rekrytera personal. Orsakerna till svårigheterna är att potentiell arbetskraft saknar yrkeserfarenhet eller saknar rätt attityd för att klara jobbet.

Enligt Arbetsförmedlingen finns det cirka 6 600 yrkesverksamma förare av jordbruks- och skogsmaskiner i Sverige, varav cirka 2 procent är kvinnor och 98 procent är män. Möjligheterna till arbete inom yrket ökar om en person har relevanta certifikat, behörigheter eller yrkesbevis. Inom uppfödning och skötsel av lantbruksdjur finns 13 200 yrkesverksamma i Sverige, varav cirka 30 procent är kvinnor och 70 procent är män. Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer vara mycket liten konkurrens om jobben för förare av jordbruks- och skogsmaskiner under det närmaste året, vilket betyder att personer som har den utbildning eller erfarenhet som krävs kommer att ha mycket stora möjligheter till arbete. Även inom uppfödning och skötsel av lantbruksdjur kommer konkurrensen om jobben att vara liten. Också på fem års sikt bedöms möjligheterna till arbete för

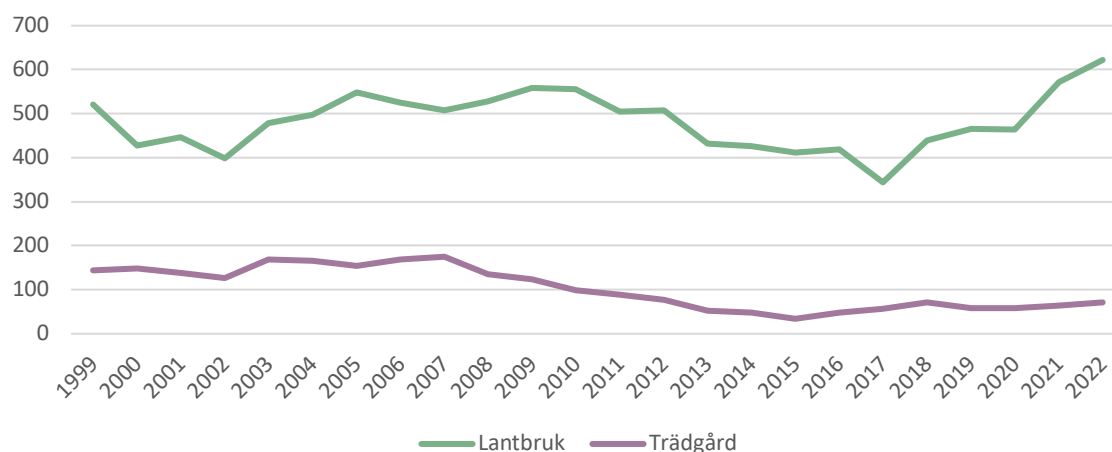
förare av jordbruksmaskiner (och skogsmaskiner) vara ”mycket stora” och inom uppfödning och skötsel av lantbruksdjur bedöms möjligheterna till arbete vara ”stora”.¹³

Rekryteringsbehovet för medlemsföretagen i Gröna arbetsgivare stämmer relativt väl med vad Arbetsförmedlingen beskriver. Det är framförallt yrkesarbetare medlemsföretagen efterfrågar. Nästan 70 procent anger naturbruksprogrammet med inriktning lantbruk eller trädgård som den viktigaste rekryteringsbasen.

Vilken utbildning bör de som ska rekryteras ha?

Antal elever med inriktning lantbruk och trädgård på naturbruksprogrammet¹⁴

Källa: Naturbruksskolornas förening, 2023

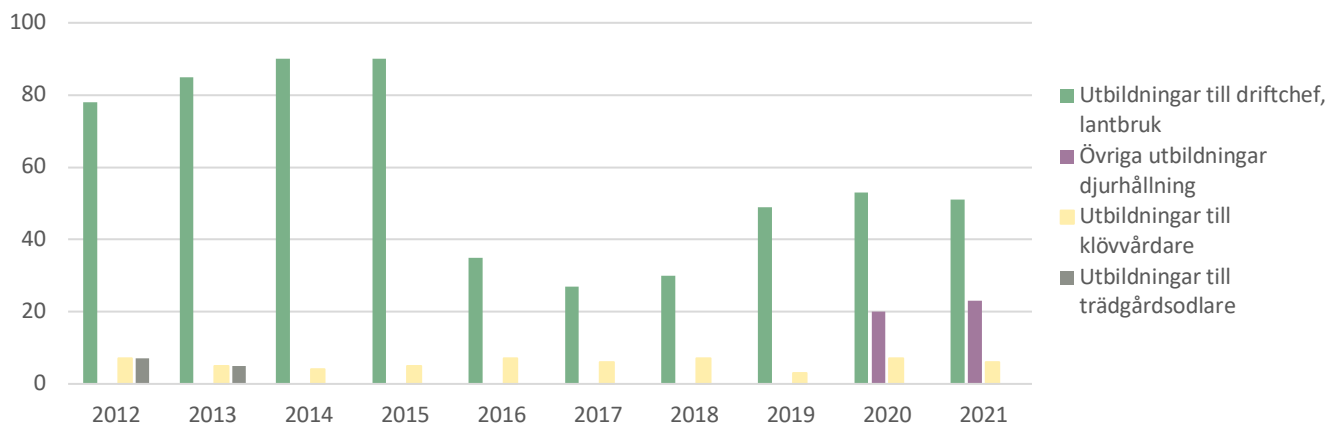
Glädjande nog har det de senaste åren varit en stor ökning av antalet elever med inriktning lantbruk på naturbruksprogrammet. Ungefär 40 procent av lantbrukseleverna är tjejer. Andelen har varit stabil de senaste åren. Tyvärr råder inte samma positiva trend för inriktningen trädgård, där vuxenutbildningen istället är alltmer betydande.¹⁵

¹³ Arbetsförmedlingen, 2023

¹⁴ Inom inriktning trädgård ingår både odling och anläggning

¹⁵ Naturbruksskolornas förening, 2022

Antal studerande på yrkeshögskolan 2012–2021

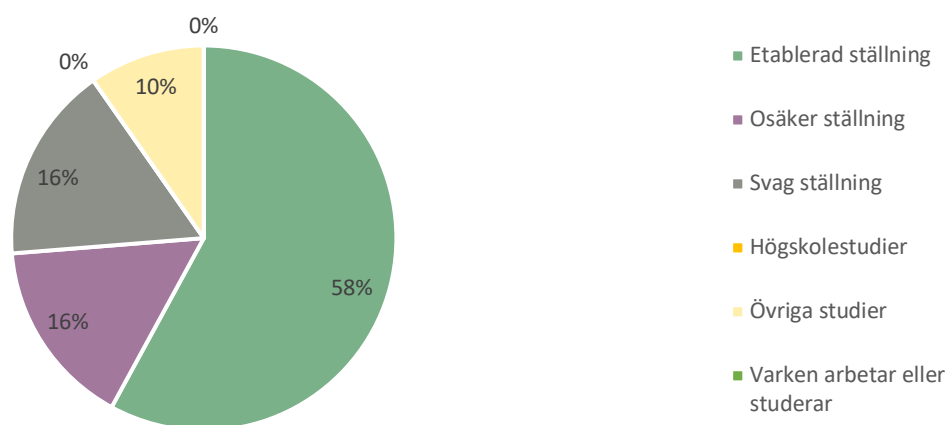
Källa: SCB, 2023

På yrkeshögskolan är driftchef den populäraste utbildningen och har relativt många elever medan övriga utbildningar har färre studerande och dessutom ges mer sporadiskt.

Etablering på arbetsmarknaden

Skolverket har tittat på etablering på arbetsmarknaden ett år efter gymnasiet.¹⁶ Nästan sex av tio unga vuxna är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter examen inom lantbruk. Motsvarande siffra för inriktningen trädgård är drygt tre av tio.

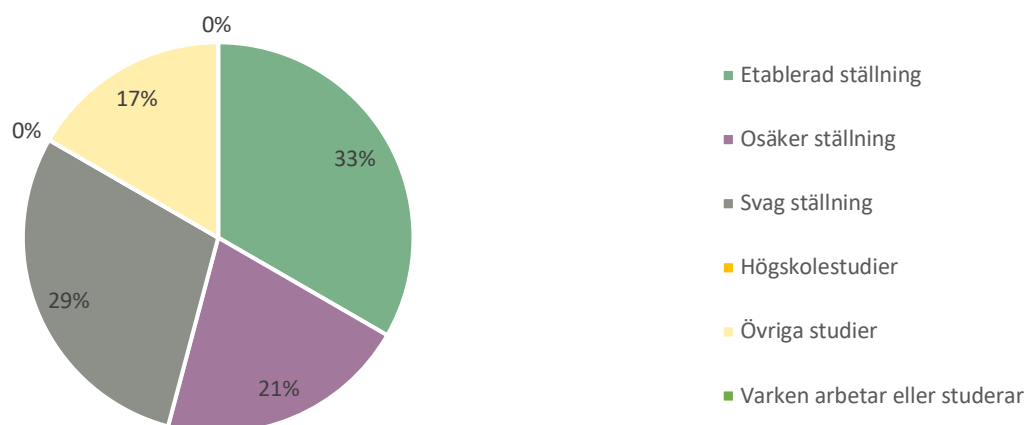
Etablering i procent på arbetsmarknaden eller fortsatta studier efter gymnasieskolan - lantbruk

Källa: Skolverket, 2023

¹⁶ Etableringsstatus ett år efter examen från yrkesprogram läsåret 2018/19, per inriktning. Etableringsstatus 2020. Etablerad ställning på arbetsmarknaden =Förvärvsinkomst på minst den övre inkomstgränsen. Sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition, Ingen förekomst av arbetslöshet på hel-/deltid eller arbetsmarknadspolitiska åtgärdsstudier under året. Osäker ställning på arbetsmarknaden=Förvärvsinkomst på minst den lägre inkomstgränsen och upp till den övre inkomstgränsen. Inte klassificerad som studerande

Etablering i procent på arbetsmarknaden eller fortsatta studier efter gymnasieskolan - trädgård

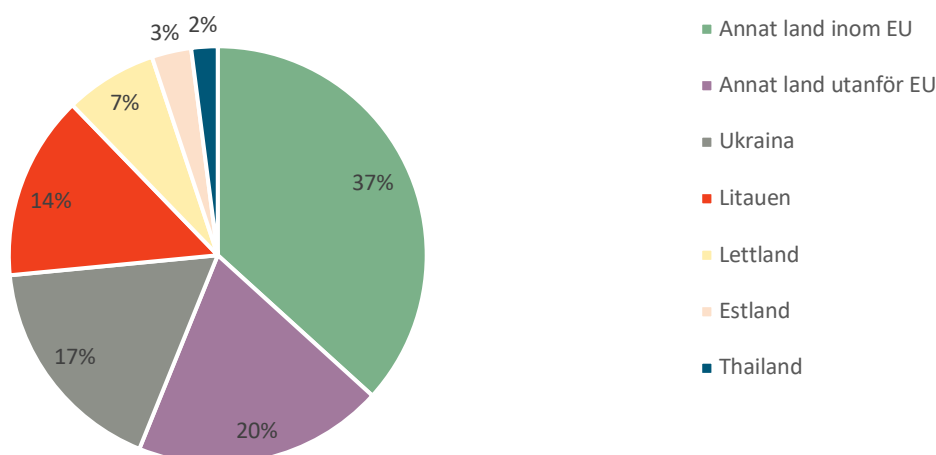

Källa: Skolverket, 2023

Utländsk arbetskraft

Bristen på yrkesutbildad personal i kombination med att företagen i det gröna näringslivet säsongvis har ett mycket stort rekryteringsbehov som inte kan tillgodoses med inhemsk arbetskraft, gör att utländsk arbetskraft är ett viktigt komplement till den svenska för branschens överlevnad. En säkrad kompetensförsörjning är också nödvändig för det gröna näringslivets tillväxt och konkurrenskraft. Skälet till att företagen anställer utländsk arbetskraft är att man inte hittar kompetensen/arbetskraften i Sverige, det är inte av kostnadsskäl.

Fördelning i procent, utländsk personal - lantbruk

Inom lantbruket kommer den utländska arbetskraften främst från EU-länder, följt länder utanför EU och Ukraina. 30 procent av lantbruksföretagen hade 1–9 arbetskraftsinvandrare tillsvidareanställda, 13 procent på säsonganställning.

Det regelverk som omgärdar anlitandet av utländsk arbetskraft är snårigt och i kontinuerlig förändring, dessutom skiljer sig reglerna åt beroende på varifrån arbetskraften hämtas. Gröna

arbetsgivare arbetar därför aktivt för att göra myndigheter och övriga intressenter medvetna om vikten av möjligheten att kunna anställa både EU-medborgare och arbetstagare från tredje land.

Källförteckning

Litteratur

Arbetsförmedlingen (2023); *Förare av jordbruks- och skogsmaskiner*. <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssockande/yrken-och-framtid/hitta-yrkesprognoser/prognoser/prognos/152> (2023-02-13)

Gröna arbetsgivare (2023) <https://www.grona.org/om-oss/organisation/skogsbrukssektionen/> 2023-01-04

Jordbruksverket (2022), *Jordbruksföretag och företagare 2022*; <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2022-11-10-jordbruksforetag-och-foretagare-2022>

Ludvig c/o; *Lantbrukets lönsamhet 2022*, <https://kunskap.ludvig.se/hubfs/Rapporter-Ludvig-o-Co/Lantbrukets-lonsamhet/Rapport-Lantbrukets-Lonsamhet-2022.pdf?hsCtaTracking=ef120156-7d83-4003-9569-f82f2dfd0b41%7C5a733bae-33cc-4f9b-b71f-e510ef99d872> (2023-02-13)

Ludvig c/o, *Lantbruksbarometern 2022 – höstsiffror*; https://kunskap.ludvig.se/hubfs/Rapporter-Ludvig-o-Co/lantbruksbarometern/Lantbruksbarometern_2022_host.pdf?hsCtaTracking=c309f862-8c85-403c-9066-e7e48864d851%7C29910956-25b8-48bf-b9fd-f3e02af57223 (2023-02-13)

LRF-Lantbrukarnas riksförbund, *Matkronan 2021 - Vem får vad?*, rapport, 220516

Statistik

Jordbruksverket, tillgänglig våren 2023

SCB, Statistikdatabasen, tillgänglig under våren 2023

Gröna arbetsgivares medlemsenkät, utförd hösten 2022, svarsfrekvens 20 procent

Skolverket; *Gymnasieskolan – Etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier efter gymnasieskolan – Riksnivå*

Svenskt Näringsliv statistikdatabas, löner 2022

Svenskt Näringsliv, *Tellus*, 2022